

badania i analizy

Dlaczego warto teraz wrócić do szkolnych analiz wyników egzaminów zewnętrznych z przedmiotów ogólnokształcących?

Małgorzata Bukowska-Ulatowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. edukacji języków obcych

Szkolne analizy wyników egzaminów zewnętrznych są zwykle przeprowadzane we wrześniu, w oparciu o dane udostępniane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną oraz okręgowe komisje egzaminacyjne. Dlaczego w tym roku warto wrócić do szkolnych analiz w listopadzie albo grudniu? Powód jest prosty: ze względu na problemy spowodowane przez epidemię COVID-19 (m.in. przesunięcie terminów egzaminów) dopiero od 30 października br. dysponujemy pełnym pakietem informacji o wynikach egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego z czerwca 2020 r.

Co mogliśmy przeanalizować we wrześniu?

U progu nowego roku szkolnego każda szkoła dysponowała szczegółowymi danymi o wynikach swoich uczniów z egzaminów zewnętrznych z przedmiotów ogólnokształcących. W przypadku egzaminu ósmoklasisty dane były udostępnione poprzez System Informatyczny Obsługi Egzaminów Ogólnokształcących (<https://sioeo.ksdo.gov.pl>), zaś w przypadku matury – przez serwis dla dyrektorów szkół na stronie internetowej właściwej OKE (dla woj. pomorskiego: <https://serwis.oke.gda.pl/osrodki>). W oparciu o te informacje można było porównywać rezultaty uzyskane w poszczególnych oddziałach czy odnosić je do innych danych, jakimi dysponowała szkoła – np. wyników egzaminów próbnych (o ile w zadaniach próbnych sprawdzano poziom opanowania tych samych umiejętności szczegółowych co w arkuszach egzaminacyjnych i zadania miały podobną formę).

Na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej ukazały się wyniki krajowe egzaminu ósmoklasisty (<https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/wyniki>) oraz egzaminu maturalnego (<https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-w-nowej-formule/wyniki>). Natomiast na portalu Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku opublikowano dane dot. zdających z woj. pomorskiego (<https://www.oke.gda.pl/index.php?page=p2020>). Dzięki tym materiałom w każdej szkole mogliśmy porównać rozkłady wyników oraz podstawowe parametry statystyczne rezultatów naszych uczniów z danymi krajowymi i wojewódzkimi. Możliwe było

też zobaczenie wyników uczniów/absolwentów naszej szkoły na tle rezultatów młodych ludzi z innych szkół w podobnej lokalizacji w kraju i w woj. pomorskim: wieś, miasto do 20 tys. mieszkańców, miasto 20-100 tys. czy miasto powyżej 100 tys. mieszkańców. Ze względu na znaczne zróżnicowanie wyników pomiędzy ww. grupami placówek, warto wykorzystać tę możliwość analityczną. Dzięki informacjom udostępnionym przez OKE w Gdańsku jest możliwe również zestawienie rezultatów uczniów naszej szkoły ze średnimi wynikami w okolicznych gminach oraz w danym powiecie.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że analiza parametrów statystycznych jest zasadna wyłącznie w przypadku dużych grup uczniów. Jeżeli w naszej szkole np. do egzaminu ósmoklasisty przystąpiła jedna 9-osobowa kl. VIII albo jeden z przedmiotów maturalnych pisało tylko 3 absolwentów, wówczas należy przeprowadzić analizy indywidualnych wyników, bez wyliczania średniego rezultatu, mediany, odchylenia standardowego itd. dla tak małej grupy zdających. Wyniki poszczególnych osób warto porównać ze średnimi rezultatami krajowymi. Pomocne mogą też być skale centylowe, pokazujące ile wyników niższych lub na tym samym poziomie co nasz uczeń/absolwent uzyskali pozostali zdający w Polsce.

Od sierpnia br. znamy również skale staninowe dla przedmiotów zdawanych na egzaminie maturalnym – umożliwiające porównywanie rezultatów pomiędzy poszczególnymi latami (pamiętajmy: ze względu na różny poziom trudności arkuszy nie

zestawiamy ze sobą wyników surowych z różnych lat!) – a także informacje o zdawalności poszczególnych przedmiotów w kraju i w powiatach woj. pomorskiego.

A zatem na początku września br. mogliśmy przeprowadzić szkolne analizy wyników egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego, jednak wyłącznie na dość dużym poziomie ogólności. Posiadane wówczas dane nie umożliwiały porównania poziomu wykonania poszczególnych zadań przez naszych uczniów ze średnimi rezultatami krajowymi, a zwykle właśnie te zestawienia dostarczają najczęściej wskazówek do zmian rozwiązań organizacyjnych przyjętych w szkole, a także modyfikacji pracy nauczyciela z kolejnymi rocznikami uczniów.

O co warto uzupełnić szkolne analizy teraz?

Jak już zostało powiedziane we wstępie, 30 października 2020 r. do opublikowanych wcześniej informacji dodano szczegółowe sprawozdania CKE dot. poszczególnych przedmiotów zdawanych na egzaminie ósmoklasisty oraz na egzaminie maturalnym w terminie głównym, tj. w czerwcu br.

Opracowania prezentują wyniki uczniów w **dodatkowych zestawieniach**, np. w podziale na chłopców i dziewczęta czy szkoły publiczne i niepubliczne. Zawierają również podstawowe informacje o najczęściej pisanych **arkuszach dostosowanych**. W przypadku egzaminu ósmoklasisty dopiero w tym opracowaniu podano wyniki szkół w skali znormalizowanej (staninowej), co umożliwia **porównanie rezultatów** z lat 2019 i 2020.

Niezwykle ważnym elementem dla dyrektorów szkół i nauczycieli są informacje o **średnim poziomie opanowania przez zdających poszczególnych obszarów umiejętności** (korespondujących z wymaganiami ogólnymi z podstawy programowej) sprawdzanych w arkuszach egzaminacyjnych. Na przykład dla języków obcych na egzaminie ósmoklasisty są to: rozumienie ze słuchu, znajomość funkcji językowych, rozumienie tekstów pisanych, znajomość środków językowych oraz wypowiedź pisemna; na egzaminie maturalnym z matematyki (poziom podstawowy) to: wykorzystanie i tworzenie informacji, wykorzystanie i interpretowanie reprezentacji, modelowanie matematyczne, użycie i tworzenie strategii oraz rozumowanie i argumentacja. Które obszary umiejętności zostały opanowane przez uczniów/absolwentów naszej szkoły na wyższym poziomie niż średnia krajowa, a które – na niższym? Jak duże są to różnice? Odpowiedzi na powyższe pytania to dobry punkt wyjścia do planowania modyfikacji w pracy z kolejnymi rocznikami uczniów. Wiedzę wynikającą z analizy parametrów statystycznych trzeba uzupeł-

nić o **dane kontekstowe**: jakie okoliczności i działania doprowadziły do takich efektów? na które z tych elementów mamy wpływ w kolejnych latach? Jeżeli działania realizowane w danej szkole czy klasie przyniosły pozytywne efekty, warto powtarzać je, intensyfikować oraz wypróbować w innych obszarach. Jeśli określony sposób postępowania nie sprawdził się, należy poszukać innych rozwiązań.

- Jeżeli coś przynosi pozytywne efekty – powtarzaj to, rób tego więcej, wypróbuj w innych obszarach.
- Jeżeli coś się nie sprawdza – nie rób tego, rób coś innego.

Analiza wyników w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności dostarcza wartościowych wskazówek dot. ogólnych kierunków działań szkoły. Należy jednak pamiętać też, że ten poziom analizy nie daje wystarczająco dużo informacji, aby szczegółowo zaplanować modyfikacje w pracy dydaktycznej nauczyciela danego przedmiotu, które mają realne szansę doprowadzić do poprawy wyników osiąganych przez kolejne roczniki uczniów. W ramach każdego z przedmiotów egzaminacyjnych trzeba przeanalizować **poziom wykonania poszczególnych zadań**, sprawdzających opanowanie określonych **wymagań szczegółowych** z podstawy programowej, uwzględniając przy tym kontekst konkretnego zadania (rodzaj, źródło dodatkowych trudności itp.). Warto też porównać średni poziom wykonania każdego z zadań w danej klasie oraz w kraju. Dopiero na tej podstawie będziemy w stanie sformułować wnioski i konkretne zalecenia do dalszej pracy, np. (j. angielski): *ze względu na szczególnie niski rezultat ubiegłorocznych ósmoklasistów w zad. 6., w pracy z kl. IV-VIII zastąpię część zadań zamkniętych zadaniami otwartymi oraz będę omawiać wspólnie z uczniami poprawne i niepoprawne propozycje uzupełnienia luki / dopisania zdania do dialogu itp.* Planując modyfikacje w swojej pracy, warto uwzględnić nie tylko to, czego powinniśmy robić więcej, ale również zastanowić się, czego możemy robić mniej, a także co zacząć, co przestać robić, a co robić inaczej. Takie podejście zwiększa szanse na realizację naszych postanowień.

- Czego robić więcej?
- Czego robić mniej?
- Co zacząć robić?
- Co przestać robić?
- Co robić inaczej?

W Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2019 r. zmieniającym rozporządze-

nie w sprawie wymagań wobec szkół i placówek² czytamy: *Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego (...). W szkole lub placówce analizuje się wyniki egzaminów, wyniki ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej oraz innych badań zewnętrznych i wewnętrznych, odpowiednio do potrzeb szkoły lub placówki. Analizy prowadzą do formułowania wniosków i rekomendacji, na podstawie których nauczyciele planują i podejmują działania służące jakości procesów edukacyjnych. Działania te są monitorowane i analizowane, a w razie potrzeb – modyfikowane. Od nauczycieli opracowujących szkolne analizy wyników egzaminów zewnętrznych zależy, czy te do-*

kumenty będą tworzone tylko po to, aby znaleźć się w odpowiednim segregatorze dyrektora szkoły, czy też staną się źródłem realnego wsparcia przy planowaniu i realizacji działań dydaktycznych. Warto zaglądać do nich również po uzyskaniu wyników z egzaminów próbnych, często przeprowadzanych na przełomie roku. Nauczyciele przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych ze szkół ponadgimnazjalnych na przełomie listopada i grudnia br., wraz z nowymi wskaźnikami edukacyjnej wartości dodanej (<https://cke.gov.pl/wskazniki-ewd>), dostaną kolejną okazję, aby wrócić do tegorocznych szkolnych analiz wyników egzaminu maturalnego...

2 Dz.U. 2019 poz. 1575

Dodatkowe, płatne zajęcia dla uczniów w czasach pandemii

Na początku roku szkolnego 2020/2021 odnotowaliśmy znaczący spadek (o 8 punktów procentowych w stosunku do roku 2019/2020) zainteresowania rodziców płatnymi zajęciami pozalekcyjnymi dla dzieci w wieku szkolnym, co może być związane z trwającym od marca stanem epidemii. Za taką interpretacją przemawia fakt, iż spadek ten w największym

stopniu dotknął zajęć sportowych (z 41% minionym roku do 27% obecnie, czyli o 14 punktów procentowych mniej), które – w ocenie rodziców – mogą wiązać się z wyższym ryzykiem narażenia na kontakt z nowym koronawirusem SARS-CoV-2. Łącznie w tym roku szkolnym na jakiejkolwiek dodatkowe płatne zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe posyła

albo zamierza posyłać swoje dzieci w wieku szkolnym 55% rodzin, w których są uczniowie. Najbardziej popularne są dodatkowe lekcje języków obcych, które finansuje lub zamierza finansować uczniom w tym roku szkolnym 38% rodzin. Prezentowane dane pochodzą z badań „Aktualne problemy i wydarzenia” zrealizowanych w latach 1998-2020.

źródło: www.cbos.pl